

SZABÓ FERENC

II. János Pál pápa apostoli útjai

A Szentatya apostoli útjaival minden róla szóló könyv külön foglalkozik – megemlíti Paul Poupard bíboros, André Frossard; a magyar marxista szerző, Gergely Jenő külön fejezetet szentel neki, statisztikát is vonultat föl a „repülő pápa” útjainak illusztrálására. „A pápaság jelenlegi időszakából hosszú ideig megmaradó benyomások egyike kétségtől az a látvány lesz – írja –, ahogyan II. János Pál fehérruhás alakja megjelenik egy repülőgép ajtajában, a Szentatya szélesre tárja karját, s jól ismert mosolyával köszönti a tiszteletére kivonult tömeget... Egyetlen vallási vezető sem utazott ilyen sokat, nem találkozott ilyen sok millió emberrel, nem részesít ennyi hívőt a pápaság misztériumában.”

A Vatikáni Rádió központi szerkesztősége által kiadott összesítés alapján mi is említhetünk néhány adatot 1986 december végéig bezárólag. (E sorok keletkezése közben épp véget ért a pápa 33. nemzetközi útja, amelynek során felkereste Uruguayt, Chilét és Argentínát; április végén a Német Szövetségi Köztársaságba látogat, másodízben, négy és fél napra; június derekán pedig harmadszor látogatott hazájába, Lengyelországba.)

II. János Pál pápa 1986. december 31-ig 32 nemzetközi utat tett meg, 80 országot látogatott meg. (Ha az egyes országokban tett újlagos látogatásait levonjuk, az országok száma 65.) Összesen 303 helységet keresett fel (ismételt látogatások nélkül 291). Több mint ezer közzétett beszédet mondott. 216 napot és 7 órát töltött Olaszországon kívül, közben 465 439 kilométert tett meg. Az Olaszországon kívüli utakat a legújabb időkben VI. Pál pápa kezdeményezte, aki összesen 9 nemzetközi apostoli utat járt. Először a Zsinat idején (1964-ben) zarándokolt el a Szentföldre, utoljára, 1970-ben, a Fülöp-szigetekre és Ausztráliába látogatott el – érintette Teheránt, Dakkát, a Samoa-szigeteket, Djakartát, Hongkongot, Colombót. II. János Pál először kevéssel a megválasztása után, 1979 január végén Mexikóba látogatott a CELAM pueblai konferenciája alkalmából.

A Szentatya útjait természetesen többféleképpen értelmezik, aszerint, bal- vagy jobboldali-e valaki a politikában, haladó vagy konzervatív egyházi szempontból; aszerint, hogy a pápa állásfoglalásait, beszédeit ki milyen aspektusból értékeli.

A „messziről jött pápa” nem a „Vatikán foglya”, lelkipásztori gondoskodása az egész világra kiterjed. Miért utazik annyit?, halljuk gyakran a bíráló kérdést. Milyen sokba kerülnek ezek a nemzetközi utak. Inkább adnák a szegényeknek a költségekre fordított pénzt. (Utóbbi főként a gazdag országokban hangoztatják.) Még olyan hangokat is hallani, hogy a pápa ünnepelteti, milliós tömegek előtt érzi jól magát, jó színész. S rosszmájúan hozzáfűzik: a taps valójában az énekesnek szól, nem az éneknek. Az Egyesült Államokban tett útja pl. világosan bizonyítja, hogy nem fogadták be üzenetét. Hozzátehetjük persze mindehhez, hogy a pápa egyrészt oda is elmegy, ahol nem tapsolják meg milliós tömegek, pl. Hollandiába – másrészt amikor az evangé-

liumot hirdeti *opportune, importune*, akár alkalmas, akár nem, üzenetét nem alakíthatja a tömegek ízlése, a „világ” tetszése szerint. Olyan is elhangzik: az állandó utazások helyett otthon tanulmányozhatná a helyi egyházak és a világ állapotát; pl. amikor a püspököket *ad limina* fogadja, alaposabban tájékozódhatna egyházmegyéik problémáiról. (Ha azonban a Vatikánban maradna, nyilván azt vetnék szemére, miért nem mozdul ki, hogy maga lássa, tapasztalja az egyházak nehézségeit és reménykedéseit.)

André Frossard azt írja: „Ha a pápa nem kelne útra, úgy a világ sorsa és az emberek ügyei iránti közömbösséggel vádolnák, szemére vetnék, hogy uralkodóként trónol római palotájában, anélkül, hogy korával, annak problémáival törődne. De mivel utazik, azt vetik szemére, hogy úton van, gyakran hagyja el Rómát, elhanyagolja az egyház kormányzását azért, hogy öt világrészen keresse a kétes értékű népszerűséget. Mert ugyanazok, akik állandóan a »nép«-ről beszélnek, megvetik azt, ha nem a gyűlölet tartja össze őket; ugyanazok, akik felszólítják az egyházat, hogy lépjen a világ elé, kifogásolják, ha ezt meg is teszi; ugyanazok, akik annyira aggódnak, hogy az egyház egyáltalán megérteti-e magát »korunk emberével«, ingerültté válnak, ha »korunk embere« nagy tömegben fut össze, hogy a pápát hallhassa . . .”

Frossard magát a pápát is megkérdezte minderről. Érdemes idéznünk egy részt II. János Pál válaszából: „Ami útjaimat illeti – amelyeket apostoli szolgálatként végzek –, ez a következőképpen fest: Először is nem én nyitottam meg ezt a fejezetet a pápaság történetében. Ezt megtette már két nagy elődöm, a II. Vatikáni zsinat pápái, különösen VI. Pál . . . Így tehát már nyitva találtam a pápai szolgálat történetének ezt a fejezetét. Hamarosan meggyőződtem róla, hogy ezt folytatnom kell. Hogyan is ne vállalta volna magára egy aránylag fiatal és általában jó egészségnek örvendő pápa ezt a szolgálatot, és ne követte volna egy nyolcvanéves elődjének példáját, valamint a már nagyon idős és igen törekeny egészségű VI. Pálét . . . Most nézzük az utazások mélyebb értelmét. Vissza kell nyúlnom több mint húszéves püspöki tapasztalomra. Ez időszak alatt egészen különleges jelentőséget tulajdonítottam plébániáim látogatásának. Ezeknek a szememben lényegileg lelkipásztori látogatásoknak az volt a célja, hogy általuk a közösségek mélyebben megtapasztalják a kereszténység egységét, és a püspök jelenlétének köszönhetően önmagukra találjanak az egyház teljes, nemcsak helyi, hanem egyetemes dimenziójában is . . .”

A pápa plébániája az egész világ, magyarázza Frossard. „Az Isten népe vagy annak minden egyes töredékrésze: Krisztus szentélye. És minden egyes emberi lény is *szentély*. Ezért nevezi II. János Pál saját utazásait is zárandoklatoknak . . .” Maga a pápa így mondja: „Nagyon mélyen átérzem az egyházak sokféleségét az egy egyházban, nemcsak mennyiségi, de minőségbeli sokféleséget is, amely számos tényezőtől és körülményből ered. Nem Péter utódának feladata-e azon munkálkodni, hogy az egyház a maga sokféleségében, látható egységében tömörüljön Krisztus körül? Hálát adok a Gondviselésnek, hogy annyi utat nyitott számomra az Isten népének szentélyei felé . . .”

Végső soron Krisztus evangéliumát akarja hirdetni mindenfelé, megerősíteni testvéreit a hitben és a szeretetben, megörvendeztetni azokat, akik a világ különböző részeiben látni akarják Péter utódát, és nem utolsó sorban megvizsgáltatni annak láttán, hogy a krisztusi hit és szeretet él és gyümölcsözik az új helyi egyházakban éppúgy (vagy talán jobban), mint a vén Európában. Az ún. harmadik világban, vagy „harmadik egyházban” tett apostoli utak különösképpen jelentősek, hisz pl. Latin-Amerika a reménység földrésze nemcsak a katolikusok számára, hanem az egyház jövője, fejlődése miatt is. Csak Braziliában máris jelentkezik a holnap egyházának valamennyi problémája, és félszázad múlva az ország lakossága mintegy a világ keresztény népességének felét alkotja. Afrika és Ázsia fejlődő országainak szintén megvan a maga jelentősége egyházi szempontból; Európa és Észak-Amerika országai pe-

dig a szekularizálódás és elkereszténytelenedés miatt újraevangelizálásra várnak. „Franciaország – misszós terület”, adták ki a jelszót egyes apostolok a második világháborút követő években. Maga a pápa már a háború másnapján Franciaországban, kapcsolatba került az új apostolokkal, munkáspapokkal. Lengyelországban a szocialista államok sajátos problémáit élte át. De a világ és az egyházi élet a Zsinat óta sokat változott. Ismernie kell a világméretű problémákat; épphogy a világtávlatokat nyitják meg apostoli útjai, mégha – szükségképpen – előre kell is tájékozódnia a problémákról, hiszen a sűrű program miatt a helyszínen nemigen marad erre ideje.

„Biztosak lehetünk benne – írja Poupard bíboros *Miért van pápánk?* című könyvének 153. lapján –, hogy holnap, amikor már lelohad a pápa-láz és a szél elfújja a konfettiesőt, a kovász továbbra is kifejti majd hatását az emberek millióinak szívében, a kis Írországon és a hatalmas Amerikában éppúgy, mint a vén Európában és az egész világon. Isten Igéje hat, amelyet a fáradhatatlan magvető, II. János Pál teli, bőkezű marokkal, széles mozdulatokkal szórt a történelem erős szelébe. Évezredünknek ezekben a kiengesztelhetetlen gyűlölettel, szörnyűséges erőszakkal és testvérgyilkos szakadásokkal megbélyegzett utolsó évtizedeiben egy fegyvertelen ember, akinek a puszta kezén kívül nincs más fegyvere, aki Auschwitz egyházmegyéjéből érkezik hozzánk, arra emlékeztet, hogy kétezer évvel ezelőtt azért emelkedett ki népe köréből egy Jézus nevű férfi, hogy Emberfiaként és Isten Fiaként – minthogy egyszerre mindkettő volt – a béke és a szeretet üzenetét hirdesse meg: az evangéliumot.”

Tanul-e a pápa apostoli útjain szerzett tapasztalataiból? Kétségkívül nemcsak az ujjongó és tapsoló tömegre emlékezik, hanem a hollandiai kontesztálásra, a managuai vagy santiagoói provokációra is. Bizonyos esetek, jelenetek mélyen emlékezetébe vésődnek, amint kísérete, környezete tanúsítja. Legutóbb, nagyhétfőn a Buenos Airesből Rómába tartó repülőgépen a Vatikáni Rádió igazgatója kérdéseket tett fel a Szentatyának. „Szentatya – hangzott az egyik –, ez volt nyolcadik lelkipásztori látogatása Latin-Amerikában. A többihez hasonlóan ez az út is példázza, hogy a harmadik évezred előestéjén az egyházra történelmi szerep hárul ezen a földrészen. Megtapasztaltuk, hogy a fiatalok óriási bizalmat táplálnak az egyház iránt. Képes lesz-e az egyház arra, hogy válaszoljon a fiatalok bizalmára, reménykedésére?”

Íme, a pápa rögtönzött válasza:

„Úgy gondolom, hogy ezt a bizalmat és reményt azoknak az értékeknek hierarchiája igazolja, amelyeket a fiatalok jól látnak és amelyek nélkül nem lehet igazán emberi módon élni. Úgy gondolom, hogy Latin-Amerikában, de nemcsak ott, ma sokkal közelebb állunk az emberi élet igazi igényeihez, célkitűzéseihöz, sőt az ember – gyakran rejtett – igazi vágyaihoz. A latin-amerikaiak történelmileg és pszichológiailag fiatalabbak, mint mi, európaiak. Ez főleg környezetükben mutatkozik meg. Úgy gondolom, az Egyháznak tanulnia kell ebből a tapasztalatból. Valamennyien tanítványok vagyunk, valamennyien együtt. A pápa is tanítvány. Azt mondják, tanító, de valójában főleg tanítvány. Meg kell tanulnunk felismerni az idők jeleit, meg kell tudnunk, melyik az a kegyelem, amelyet az Úr most felajánl nekünk, most, ebben a történelmi korszakban, a harmadik évezred közeledtével. Ezt a kegyelmet a lelkipásztori tapasztalatokból is felismerhetjük. Egy találkozás, egy olyan ünneplés, mint a tegnapi volt a fiatalokkal Buenos Airesben, nagy lecke, tanulság mindannyiunknak, az egyháznak. Mert nem rekedhet meg az ünneplésnél, az ünneplés már gyümölcs, megérkezés. De sok helyi egyháznak Latin-Amerikában és máshol is kezdeményezésekre van szüksége.”

Az egyik jelenkori történész, Jan Grootaers II. János Pálról írt könyvében a pápaság legfőbb próbájának azt tekinti, vajon érvényre tudja-e juttatni a történelemben egyre jelentősebb harmadik világ egyházainak szerepét, az ún. „harmadik egyházat”. A fentebb idézett nyilatkozat is jelzi, a Szentatya tudatában van a probléma horderejének, és levonja apostoli útjainak tanulságát.